

Prof. dr hab. Wiesław Lesiuk

Dr Aleksandra Trzecielińska-Polus

Stosunki polsko-niemieckie w badaniach PIN - Instytutu Śląskiego w Opolu

I. Krótki rys historyczny badań niemcoznawczych do przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych.

Instytut Śląski w Opolu działa na Śląsku Opolskim od 43 lat. Reaktywowany został w 1957 r. w Opolu jako jeden z dwóch instytutów śląskoznawczych, kontynuujących tradycje powołanego w 1934 r. Instytutu Śląskiego w Katowicach. Obecnie w instytucie zatrudnionych jest 51 osób, w tym 28 pracowników naukowych, 3 badawczo-technicznych i 4 osoby do obsługi biblioteki.

Do 1991 r. instytut działał jako stowarzyszenie, w ramach którego funkcjonował instytut naukowo-badawczy. Istniał on, zgodnie z zapisami statutowymi, przede wszystkim jako placówka regionalna, koordynująca interdyscyplinarne badania dotyczące Śląska, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki Górnego Śląska, a zwłaszcza Śląska Opolskiego w XIX i XX w. Jednakże już w 1960 r. w strukturze instytutu pojawił się Zespół Niemcoznawczy, który zaczął wydawać "Biuletyn Niemcoznawczy" - periodyk służący upowszechnianiu wyników prowadzonych studiów i analiz dotyczących stosunków polsko-niemieckich. Badania w tej dziedzinie zostały znacznie poszerzone wraz z objęciem w 1966 r. funkcji dyrektora instytutu przez prof. Józefa Kokota - wybitnego znawcę problematyki niemieckiej. W panującej wówczas rzeczywistości społeczno-politycznej głównym przedmiotem badań i monitoringu pracowników Zespołu Niemcoznawczego była działalność Związku Wypędzonych i innych organizacji oraz sił politycznych w RFN,

które nie akceptowały powojennych rozwiązań popoczdamskich. Celem analiz i rozpraw było przygotowanie naukowo uzasadnionego stanowiska polskiego wobec wyolbrzymianego wówczas zachodnioniemieckiego rewizjonizmu i rewanżyzmu.

Lata siedemdziesiąte, które wraz z traktatem z 7 XII 1970 r. przyniosły nową jakość stosunków polsko-zachodnioniemieckich, spowodowały także w Instytucie Śląskim znaczne poszerzenie badań niemcoznawczych. Pracownia Niemcoznawcza przekształcona została w Zakład Stosunków Międzynarodowych, a w programie badawczym instytutu pojawiły się tematy dotyczące analizy traktatu i jego skutków, w tym przede wszystkim procesu normalizacji stosunków polsko-niemieckich w różnych dziedzinach życia, a także problematyki wewnątrzniemieckiej - np. sytuacji robotników cudzoziemskich w RFN, polityki SPD, stosunków RFN-NRD, emigracji z Polski do RFN, zachodnioniemieckich podręczników szkolnych, a nawet pozycji i roli kobiet w tym państwie. Nieco mniej miejsca poświęcano badaniu stosunków oraz sytuacji wewnętrznej drugiego państwa niemieckiego, tj. Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

W latach osiemdziesiątych, brzemienne w wydarzenia dla przemian wewnętrznej sytuacji społeczno-politycznej w Polsce, kontynuowano tematykę prac badawczych zainicjowanych przez zmarłego przedwcześnie prof. Józefa Kokota. Podkreślenia wymaga fakt, że w dekadzie tej powstało w Instytucie Śląskim wiele cennych i nowatorskich prac dotyczących analizy różnych aspektów wyjazdów ludności ze Śląska Opolskiego do RFN oraz sytuacji ludności autochtonicznej, której część już wówczas deklarowała niemiecką przynależność narodową. Duża część wyników badań przeprowadzonych w tamtym okresie nie mogła zostać wówczas opublikowana, przyjęła więc postać różnego rodzaju ekspertyz i raportów. Stanowiły one jednak nieocenione źródło wiedzy w momencie

instytucjonalizacji i upodmiotowienia się mniejszości niemieckiej na Opolszczyźnie w ramach procesu transformacji.

II. Badania stosunków polsko-niemieckich po 1990 r.

Przełom lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych spowodował konieczność reorganizacji instytutu. Placówka naukowo-badawcza została wyodrębniona ze struktury stowarzyszenia "Instytut Śląski" i przekształcona w jednostkę badawczo-rozwojową pod nazwą Państwowy Instytut Naukowy - Instytut Śląski, którego organem założycielskim jest wojewoda opolski, a nadzór merytoryczny nad nią sprawowany jest przez Wydział I Nauk Społecznych Polskiej Akademii Nauk. Szeroko zakrojone działania oszczędnościowe spowodowały też konieczność znacznej redukcji liczby zatrudnionych pracowników naukowo-badawczych, a co za tym idzie - zmniejszenie liczby tematów badawczych. Niezbędne stało się również dostosowanie profilu i kierunków badań z jednej strony do realnych możliwości finansowych, a z drugiej - do oczekiwań władz administracyjno-rządowych i zapotrzebowania społecznego w tak swoistym regionie, jakim jest Śląsk Opolski.

PIN - Instytut Śląski w Opolu, pozostając wielodyscyplinarną placówką naukową, prowadził w latach dziewięćdziesiątych badania w obrębie takich dyscyplin naukowych jak: nauki historyczne, socjologia, demografia, politologia, geografia, nauki filologiczne, polityka społeczna i nauki prawne. W nowym statucie PIN - Instytutu Śląskiego, zatwierdzonym przez wojewodę opolskiego 15II1992 r., wśród tematów objętych badaniami naukowymi znalazły się m.in. "międzynarodowe stosunki polityczne i gospodarcze, ze szczególnym uwzględnieniem badań niemcoznawczych". Statutowe zadania badawcze determinują więc podejmowanie tematów związanych ze stosunkami polsko-niemieckimi, które ujmowane są zarówno z perspektywy historycznej, jak i w

odniesieniu do problemów współczesnych. Chodzi w nich głównie o strategię polityczną RFN wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej, w tym w szczególności wobec Polski w ogóle i Śląska w szczególności. Badania nad polityką Niemiec prowadzono do 1993 r. w Zakładzie Stosunków Międzynarodowych (od tego roku w Zakładzie Badań Historycznych i Niemcoznawczych), a ich wyniki publikowane były w periodyku instytutowym pt. "Przegląd Stosunków Międzynarodowych". Jego edycji zaprzestano jednak w 1991 r. z braku środków finansowych. Obecnie głównym organem publikacyjnym placówki jest rocznik "Studia Śląskie". Obok niego ukazuje się naukowo-dokumentacyjny kwartalnik "Śląsk Opolski", zawierający stały sekcję niemcoznawczy w postaci wkładki "Dokumentacja niemiecka – stanowiska, opinie, komentarze".

Pośrednio stosunków polsko-niemieckich dotyczyły i dotyczą badania prowadzone w Zakładzie Badań Regionalnych, przede wszystkim poświęcone ludności Śląska Opolskiego (w tym szczególnie tej jej części, która deklaruje narodowość niemiecką, a obecnie funkcjonuje w strukturach organizacyjnych mniejszości niemieckiej) oraz badania dotyczące stosunków interetnicznych w regionie, monitorujące relacje między większością i mniejszością, pola konfliktów i płaszczyzny współdziałania - głównie w zakresie polityki regionalnej, samorządów terytorialnych itd. Podobnie zakwalifikować można też prace badawcze historyków związane z przeszłością Śląska Opolskiego, stanowiącego region socjohistorycznego wewnętrznego pogranicza polsko-niemieckiego. Do badań niemcoznawczych zaliczyć można także prace nad słownikiem etymologicznym nazw geograficznych Śląska, badania poświęcone dziejom prasy na Śląsku od XIX w. do współczesności oraz badania dotyczące wykorzystania i zagospodarowania Odry i Nadodrza.

Ostatnia dekada XX w. przyniosła korzystne zmiany w stosunkach polsko-niemieckich, zapoczątkowane podpisaniem traktatu granicznego w

1990 r. oraz traktatu o dobrym sąsiedztwie w 1991 r. Badania prowadzone przez PIN - Instytut Śląski w latach dziewięćdziesiątych dotyczyły, zgodnie z planami zadaniowo-finansowymi na poszczególne lata, następujących tematów:

- Kształtowanie się stosunków pomiędzy Polską a zjednoczonymi Niemcami oraz miejsce w tych stosunkach problematyki Górnego Śląska, w szczególności Śląska Opolskiego;

- Rola i miejsce w stosunkach polsko-niemieckich Polaków w Niemczech i mniejszości niemieckiej w Polsce, tzn. tych grup ludności, które uważa się powszechnie za predysponowane do pełnienia funkcji pomostów pomiędzy Polakami a Niemcami;

- Przebieg procesu realizacji Traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 1991 r., w tym szczególnie artykułów 20-22, dotyczących praw i obowiązków osób polskiego pochodzenia w Niemczech i mniejszości niemieckiej w Polsce;

- Rola dziedzictwa historycznego i kulturowego Górnego Śląska (przede wszystkim Śląska Opolskiego) w świadomości społeczeństwa niemieckiego, w tym głównie wśród takich grup społecznych jak przesiedleńcy (Aussiedler) czy osoby wysiedlone przymusowo pod koniec działań wojennych lub bezpośrednio po ich zakończeniu, skupione wokół Związku Wypędzonych;

- Aktywność gospodarcza zjednoczonych Niemiec na terenie Śląska Opolskiego przejawiająca się w napływie kapitału niemieckiego oraz pomocy realizowanej w formie dostaw sprzętu i urządzeń produkcyjnych, szczególnie dla małych i średnich przedsiębiorstw, oraz szkoleń, mających na celu podnoszenie kwalifikacji pracowników;

- Rola Niemiec w procesie integracji Polski z Unią Europejską;

- Wpływ na stosunki polsko-niemieckie oraz na sytuację społeczno-ekonomiczną w naszym regionie migracji do RFN oraz przyjazdów z

Niemiec na Opolszczyznę (zarówno czasowych jak i na pobyt stały), ze szczególnym uwzględnieniem wyjazdów do pracy w Niemczech osób posiadających podwójne obywatelstwo;

- Współpraca interregionalna Śląska Opolskiego z Nadrenią-Palatynatem oraz transgraniczna współpraca miast, gmin i powiatów opolskich z partnerami w Niemczech;

- Analiza porównawcza międzypaństwowego pogranicza duńsko-niemieckiego w Szlezwiku z socjohistorycznym pograniczem polsko-niemieckim na Górnym Śląsku;

- Partie polityczne w Niemczech w XIX i XX w.;

- Literatura niemiecka na Śląsku;

- Instytucje literacko-wydawnicze w kontaktach polsko-niemieckich po 1991 r.

Jak wynika z powyższego zestawienia, tematyka prac badawczych instytutu jest w dużej mierze pochodną swoistej sytuacji regionu, w którym instytut funkcjonuje. Śląsk Opolski stanowi region o bardzo skomplikowanej przeszłości politycznej i społecznej. Jest on klasycznym przykładem pogranicza w sensie geopolitycznym jako międzypaństwowe pogranicze polsko-czeskie oraz historycznym i etnicznym pograniczem kulturowym polsko-niemiecko-czeskim. Swoistość Opolszczyzny postrzega się obecnie przede wszystkim w związku z faktem, iż tutaj właśnie w zwartych skupiskach mieszka ok. 90% mniejszości niemieckiej w Polsce. Mieszkańcy Opolszczyzny utrzymują ściśle kontakty z Niemcami. Są to zarówno kontakty prywatne wynikające z więzi rodzinnych i koleżeńskich, jak i instytucjonalne oraz partnerskie, realizowane na podstawie licznych umów o współpracy pomiędzy zaprzyjaźnionymi miastami, gminami, powiatami, placówkami naukowymi czy oświatowymi. Z tego też względu region ten nazywany bywa "kamieniem probierczym stosunków polsko-niemieckich". Z powyższej

konstatacji wynika ogromna odpowiedzialność instytutu, jako placówki badającej te stosunki a jednocześnie je współkreującej. Dlatego też od dwóch lat z inicjatywy PIN - Instytutu Śląskiego w Opolu realizowany jest interdyscyplinarny polsko-niemiecko-czeski projekt naukowo-badawczy pt. Dzieje Górnego Śląska od wojen śląskich do czasów współczesnych. Jego efektem publikacyjnym będzie za dwa lata synteza historyczna nowej generacji, opracowana wspólnie przez autorów skupionych wokół Instytutu Śląskiego w Opolu, Uniwersytetu Śląskiego w Opawie i Instytutu Śląskiego w Opawie oraz Instytutu Herdera w Marburgu.

Działalność PIN - Instytutu Śląskiego w Opolu to nie tylko prowadzenie prac badawczych lecz także ich upowszechnianie poprzez działalność wydawniczą oraz konferencje naukowe, seminaria i dyskusje, które organizowane są często we współpracy z partnerami z Niemiec. Spośród stałych partnerów instytutu wymienić należy m.in.: Instytut im. Herdera w Marburgu/Lahn, Uniwersytet w Lipsku, Akademię Ewangelicką w Mülheim/Ruhr, Akademię Ewangelicką w Görlitz/Jauernick, Stowarzyszenie Międzyregionalnej Wymiany Kulturalnej w Berlinie, Wyższą Szkołę Techniki, Gospodarki i Spraw Socjalnych w Zittau-Görlitz. Instytut stara się także uczestniczyć w takich przedsięwzięciach, jak organizacja wystaw oraz brać udział we wszelkich innych formach życia naukowego w regionie, na forum ogólnopolskim i międzynarodowym, zorientowanych na szeroko rozumiany dialog polsko-niemiecki.

Najważniejszym przedsięwzięciem konferencyjnym Instytutu Śląskiego były od 1974 r. do 1987 r. coroczne międzynarodowe sympozja pod nazwą "Colloquium Opole", których inicjatorami byli: prof. Józef Kokot oraz poseł Edmund Jan Osmańczyk. Stanowiły one forum dyskusyjne naukowców krajowych i zagranicznych zajmujących się problematyką międzynarodową, a ich głównym tematem były stosunki polityczne i gospodarcze Polski z obydwojoma państwami niemieckimi, w tym także

problem żeglugi śródlądowej i roli Odry. W latach późniejszych zastąpiły je coroczne konferencje polsko-niemieckie organizowane wspólnie z Evangelische Akademie Mülheim/Ruhr. Colloquium Opole zostało wznowione w PIN - Instytucie Śląskim po dziesięciu latach przerwy, tj. w 1997 r., przyjmując formułę spotkań trilateralnych pod wspólnym tytułem: "Polacy - Niemcy - Czesi. Sąsiedztwo na przełomie wieków". W tym nowym cyklu odbyły się już cztery sympozja poświęcone historii, współczesności oraz perspektywom współpracy i współżycia Polaków, Niemców i Czechów. Pierwsze dotyczyło problemów związanych z rozszerzeniem Unii Europejskiej na Wschód, w tym przede wszystkim dającym się przewidzieć implikacjom wynikającym z faktu, że wschodnia granica Polski stanie się zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Tematem drugiej konferencji była refleksja związana z 60. rocznicą pogromu Żydów w Niemczech. Trzecie sympozjum nosiło tytuł: "Dziesięć lat po przełomie w Europie" stanowiło próbę interdyscyplinarnego bilansu w odniesieniu do Europy Środkowej. Obrady tegorocznego spotkania w ramach "Colloquium Opole" dotyczyły uprzedzeń i stereotypów w stosunkach polsko-niemiecko-czeskich.

Tematyce przeszłości i terażniejszości stosunków polsko-niemieckich, sytuacji mniejszości niemieckiej w Polsce oraz Polaków w Niemczech, problematyce regionów oraz procesowi rozszerzenia Unii Europejskiej na wschód poświęconych było 19 wyżej wspomnianych sympozjów zorganizowanych w latach 1986-1998 naprzemiennie w Opolu i Mülheim/Ruhr we współpracy Instytutu Śląskiego z tamtejszą Akademią Ewangelicką.

Pracownicy Instytutu Śląskiego byli inicjatorami i współorganizatorami cyklu pięciu konferencji pt. "Polacy i Niemcy. Płaszczyzny i drogi normalizacji", odbywających się od 1992 r. do 1996 r. w ramach statutowej działalności opolskiego oddziału Stowarzyszenia "Wspólnota Polska".

Podczas tych corocznych spotkań analizowano warunki i różne płaszczyzny funkcjonowania mniejszości niemieckiej w Polsce oraz Polaków w Niemczech w aspekcie wykonania dwustronnych zobowiązań traktatowych z 1991 r.

Spośród publikacji instytutu dotyczących stosunków polsko-niemieckich, których wykaz znajduje się w załączonym aneksie, wymienić należy szczególnie dwie prace powstałe we współpracy z partnerami niemieckimi, wydane w obu wersjach językowych. Pierwszą z nich stanowi książka pt. "Ujrzałem twarz człowieka" (Ich sah in das Gesicht eines Menschen), która w konwencji popularnonaukowej ukazuje stosunki polsko-niemieckie w najbardziej obciążonym okresie, tzn. od lat 30. do 50. kończącego się stulecia. Drugie opracowanie to obszerna (licząca ponad 600 s.) praca zbiorowa pt. "Przebudź się, serce moje, i pomyśl" (Wach auf, mein Herz, und denke), stanowiąca swego rodzaju katalog do prezentowanej w wielu miastach Polski i Niemiec wystawy ukazującej historię stosunków między Śląskiem a Berlinem i Brandenburgią od 1740 r. aż po dzień dzisiejszy.

PIN - Instytut Śląski w Opolu, którego profil naukowy ma charakter humanistyczno-społeczny, określić należy jako ośrodek śląskoznawstwa i niemcoznawstwa. Wśród wielu celów realizowanych poprzez działalność naukowo-badawczą, instytut stara się przyczynić do integrowania społeczności regionalnej Śląska Opolskiego, budowania pomostów porozumienia i współpracy pomiędzy Polską a Niemcami, zwalczania i przewycięzania stereotypów i uprzedzeń w kontaktach pomiędzy Polakami a Niemcami oraz likwidacji wszelkich białych plam na mapie tych stosunków.

Mając na uwadze trwający ponad dwa stulecia organiczny związek Śląska z monarchią habsburską, PIN – Instytut Śląski w Opolu podjął od 1999 r. współpracę partnerską (unormowaną stosowną umową) z

Austriackim Instytutem Europy Środkowej i Południowej w Wiedniu. Dzięki temu kooperacja naszej placówki z niemieckojęzycznymi środowiskami naukowymi w Europie została znacznie wzbogacona.

Należy też podkreślić, że problematyka niemcoznawstwa oraz stosunków polsko-niemieckich właśnie dzięki kadrze PIN – Instytutu Śląskiego w Opolu w coraz większym zakresie przenika do programów naukowo-badawczych i dydaktycznych Uniwersytetu Opolskiego. Pracownicy naukowci PIN – Instytutu Śląskiego (zwłaszcza kadra samodzielna i adiunkci będący uznanymi ekspertami w zakresie wspomnianej problematyki) współpracują także etatowo jako nauczyciele akademicy z Instytutem Historii i Instytutem Nauk Społecznych rozwijającego się dynamicznie Uniwersytetu Opolskiego, wykorzystując w procesie naukowo-dydaktycznym i kształcenia młodych kadr naukowych (prace awansowe) swoją kompetencję i doświadczenia badawcze.

**Aneks 1 Wybór publikacji PIN - Instytutu Śląskiego dotyczących
stosunków polsko-niemieckich (1990-2000)**

1. Górny Śląsk jako pomost pomiędzy Polakami i Niemcami. Materiały strony polskiej na V symozjum organizowane z Akademią Ewangelicką w Mülheim/Ruhr, Opole 1990.
2. Z badań nad polityką RFN w przeddzień zjednoczenia Niemiec, pod red. J. Sawczuka, Opole 1990.
3. Czubiński Antoni, Miejsce Polski w niemieckich planach aneksji i podbojów (1914-1945), Opole 1991.
4. Sawczuk Janusz, SPD w dialogu politycznym z SED w latach osiemdziesiątych, Opole 1991.
5. Barcz Jan, Federalna struktura Republiki Federalnej Niemiec a jej członkostwo we Wspólnocie Europejskiej, Opole 1992.
6. Polityka Republiki Federalnej Niemiec wobec polskiej ludności rodzimej na Śląsku w latach 1949-1990/1991, pod red. Michała Lisa, Opole 1992.
7. Region jako przyszła struktura europejska. Materiały polsko-niemieckiego symozjum odbytego w Opolu w dniach 13-15 maja 1992, pod red. nauk. Wiesława Lesiuka, Opole 1992.
8. Choroś Monika, Jarczak Łucja, Słownik nazw miejscowych Górnego Śląska polsko-niemiecki i niemiecko-polski, Opole 1993.
9. Choroś Monika, Jarczak Łucja, Słownik nazw miejscowych Dolnego Śląska polsko-niemiecki i niemiecko-polski, Opole 1994.
10. Cygański Mirosław, Niemcy z krajów Europy Środkowo-Wschodniej w polityce wschodniej Republiki Federalnej Niemiec w latach 1949-1993, Opole 1994.
11. Lesiuk Wiesław, Duńsko-niemieckie doświadczenia w rozwiązywaniu problemów etniczno-narodowościowych na pograniczu z perspektywy polskiej, Opole 1994.

12. Mniejszości na Górnym Śląsku. Pomost czy przeszkoda w stosunkach polsko-niemieckich? Materiały polsko-niemieckiego sympozjum odbytego w Mülheim/R. w dniach 2-4 grudnia 1993 r. pod kierownictwem Dietera Bacha i Krystiana Heffnera. Pod red. nauk. Wiesława Lesiuka, Opole 1994.
13. Ujrzałem twarz człowieka. Polsko-niemieckie kontakty przed 1945 rokiem i po wojnie, pod red. Dietera Bacha i Wiesława Lesiuka, Opole-Wuppertal 1995.
14. Cygański Mirosław, Leszczyński Rafał: Zarys dziejów narodowościowych Łużyczan, Tom I, Opole 1995.
15. Polacy w Niemczech. Materiały z sesji naukowej zorganizowanej w Mülheim/Ruhr w dniach 20-22 września 1995 r. pod red. Michała Lisa, Opole 1996.
16. Długajczyk Edward, Grupy Z i N. Polskie przygotowania dywersji wojskowej w Niemczech w latach 1921-1925, Opole 1997.
17. Linek Bernard, "Odniemczanie" województwa śląskiego w latach 1945-1950 (w świetle materiałów wojewódzkich), Opole 1997.
18. Fenomen nowoczesnego nacjonalizmu w Europie Środkowej, pod red. B. Linka, Jorga Lüera, Kaia Struvego, Opole 1997.
19. Partie polityczne w Niemczech w XIX i XX wieku, tom 1, pod red. Karola Fiedora i Michała Lisa, Opole 1997.
20. Trzcielińska-Polus Aleksandra, "Wysiedleńcy" z Polski w Republice Federalnej Niemiec w latach 1980-1990, Opole 1997.
21. Senft Stanisław, Kapitał niemiecki w województwie opolskim w początkowym okresie transformacji ustrojowej po 1989 roku, Opole 1997.
22. Irena Sroka, Policja hitlerowska w rejencji katowickiej w latach 1939-1945, Opole 1997.
23. Cygański Mirosław, Leszczyński Rafał, Zarys dziejów

- narodowościowych Łużyczan, Tom II: lata 1919-1995, Opole 1997.
24. Colloquium Opole '97. Nowe przepaści w Europie? Gdy granica Unii Europejskiej przesunie się bardziej na wschód... Materiały sesji naukowej odbytej w Opolu w dniach 20-22 października 1997 roku, pod red. Michała Lisa i Aleksandry Trzcielińskiej-Polus, Opole 1998.
25. "Inni swoi". Studia z problematyki etnicznej, pod red. Danuty Berlińskiej i Krzysztofa Fryszackiego, Opole 1999.
26. Heffner Krystian, Solga Brygida, Praca w RFN i migracje polsko-niemieckie a rozwój regionalny Śląska Opolskiego, Opole 1999.
27. Berlińska Danuta, Mniejszość niemiecka na Śląsku Opolskim w poszukiwaniu tożsamości, Opole 1999.
28. Colloquium Opole '98. 60 rocznica pogromu Żydów w Niemczech. Materiały sesji naukowej odbytej w Opolu w dniach 8-10 listopada 1998 roku, pod red. Michała Lisa i Aleksandry Trzcielińskiej-Polus, Opole 2000.
29. Instytucje literacko-wydawnicze w kontaktach polsko-niemieckich. Stan i perspektywy badawcze, pod red. Marii Kalczyńskiej, Opole 2000.

Prof. dr hab. Wiesław Lesiuk
Dr Aleksandra Trzcielińska-Polus

Stosunki polsko-niemieckie w badaniach PIN - Instytutu Śląskiego w Opolu

Instytut Śląski w Opolu działa na Śląsku Opolskim od 43 lat. Zgodnie z zapisami statutowymi, funkcjonował on początkowo przede wszystkim jako placówka regionalna, koordynująca interdyscyplinarne badania dotyczące Śląska, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki Górnego Śląska – a zwłaszcza Śląska Opolskiego – w XIX i XX w. Jednakże już od 1960 r. w strukturze instytutu pojawił się Zespół Niemcoznawczy, który zajął się badaniem stosunków polsko-niemieckich.

Po przekształceniach restrukturyzacyjnych, jakie przeprowadzono na początku lat dziewięćdziesiątych, Instytut Śląski pozostając wielodyscyplinarną placówką naukową prowadzi badania w obrębie takich dyscyplin naukowych jak: nauki historyczne, socjologia, politologia, geografia, nauki filologiczne i nauki prawne. W nowym statucie PIN - Instytutu Śląskiego, zatwierdzonym przez Wojewodę Opolskiego 15.02.1992 r., wśród tematów objętych badaniami naukowymi znalazły się m.in. “międzynarodowe stosunki polityczne i gospodarcze, ze szczególnym uwzględnieniem badań niemcoznawczych”. Statutowe zadania badawcze determinują więc podejmowanie tematów związanych ze stosunkami polsko-niemieckimi, które ujmowane są zarówno z perspektywy historycznej, jak i w odniesieniu do problemów współczesnych. Chodzi w nich głównie o strategię polityczną RFN wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej, w tym w szczególności wobec Polski w ogóle i Śląska w szczególności. Tematyka prac badawczych instytutu jest w dużej mierze pochodną specyficznej sytuacji regionu, w którym instytut funkcjonuje. Swoistość Opolszczyzny postrzega się obecnie przede wszystkim w związku z faktem, iż właśnie tutaj w zwartych skupiskach mieszka ok. 90% mniejszości niemieckiej w Polsce. Poprzez swoją działalność naukowo-badawczą instytut stara się przyczyniać do integrowania społeczności regionalnej Śląska Opolskiego, wspomaganie procesów porozumienia i współpracy pomiędzy Polską a Niemcami oraz zwalczania i przewycięzania stereotypów i uprzedzeń w kontaktach pomiędzy Polakami a Niemcami.